

Etelä-Suomen aluehallintovirasto / Ympäristöluvut

Viite: Lausuntopyyntö 28.8.2023 (dnro ESAVI/4520/2023)

Asia: Sysmä, Virtaankosken voimalaitoksen vesitalouslupien rauettaminen, voimalaitos- ja patorakenteiden osittainen purku ja osittainen pysyttäminen sekä sillan ja pohjapadon rakentaminen

Sysmän Tainionvirta Oy on hakenut Etelä-Suomen aluehallintovirastolta lupaa otsikon aiheesta. Lupahakemus liittyy Vapaa Virtaankoski -hankkeeseen, jonka tarkoituksena on muuttaa koski sähköntuotannosta matkailu-, virkistys- ja museoalueeksi. Padon osittaisen purkamisen seurauksena Päijänteen taimen ja vaellussiika pääsisivät kulkemaan jokea vapaasti. Tilalle rakennetaan pohjapato (ts. kynnyks), joka huolehtii, että vedenkorkeus ylävirralla pysyy nykyisenä sallien kalojen nousun jokea pitkin. Rakentamisaikana vedenkorkeutta lasketaan väliaikaisesti voimalaitoksen ja rännisaaren välisellä alueella. Alueella on käynnissä ranta-asemakaavamuutos, jonka päätavoitteena on sijoitella uudelleen Virtaan kartanon matkailu- ja virkistyskäyttöön varattuja alueita ja rakennuspaikkoja. Tainionkosken alueella sijaitsee vanha voimalaitos (meijeri) ja uudempi voimalaitosrakennus. Lahden museot / Päijät-Hämeen alueellinen vastuumuseo esittää asiakohdan hankkeesta pyydettyä lausuntoaan seuraavaa

Arkeologinen kulttuuriperintö

Voimalaitos lähiympäristöineen sijaitsee kaavamuutosalueella, jonka muinaisjäännökset on selvitetty osana kaavatyötä lokakuussa 2022 ja toukokuussa 2023 (*T. Jussila 2022: Sysmä Virtaankosken ranta-asemakaavan ja Tainion ranta-asemakaavan muutos alueen arkeologinen inventointi 2022; T. Jussila 2023: Sysmä. Virtaankosken ranta-asemakaavan v. 2022 arkeologisen inventoinnin täydennys: Virtaankosken vanhan maantiesillan jäännöksen tarkastus*). Museo on esittänyt kaavoittajalle kaavamuutosalueella sijaitsevan sillanjäänteiden suojelua kaavalla (merkintä s, muu kulttuuriperintökohde) ja edellyttää, että sillanjäänteiden alueella ja niiden välittömässä läheisyydessä ennallistustyöt suoritetaan ko. suojelun edellyttämällä tavalla. Rakenteet on pyrittävä säilyttämään ja tarvittaessa kunnostamaan alkuperäisen käyttötarkoituksensa mukaisesti. Suunnitelmassa mainittu puuston ja perkauskivikkojen poisto, kunnostustyöt, samoin kuin silta-arkun läpi aukaistava vanha vesiuoma on siten mahdollista toteuttaa, kunhan ne tehdään mahdollisimman vähän sillan jäänteitä vahingoittamalla. Ennallistustöissä on myös varmistettava se, etteivät sillan jäänteet vahingoitu tulevaisuudessakaan vesiuoman uudelleen aukaisun myötä. Muilta osin museolla ei ole suunnitelmasta huomautettavaa arkeologisen kulttuuriperinnön osalta.

Rakennettu kulttuuriympäristö ja maisema

Toimenpidealue sijoittuu maakunnallisesti merkittävään Tainionvirran ja Virtaankosken kulttuurimaisemaan. Virtaan kartanon omistaja Magnus Tandefelt perusti mailleen viinatehtaan vuonna 1878, jonka toiminta lakkasi 1890-luvun alussa. Viinarännistä on muistutena tehtaan perustukset sekä ilmeisesti tehtaan konttorina ja työväenasuinrakennuksena toiminut suurehko hirsitalo. Vuonna 1913 valmistuneen, myöhemmin uusitun voimalaitoksen lähetyvillä on Virtaan kartanon entinen hirsinen meijerirakennus. Virtaan kartanon alueella oli myös myllyjä sekä niiden alapuolella paja. Virtaan kartanosta erotettiin sotien jälkeen asutustiloja karjalan siirtolaisille. (Päijät-Hämeen rakennettu kulttuuriympäristö, Henrik Wager 2006.)

Hankkeella ei ole estettä rakennetun kulttuuriympäristön ja maiseman osalta. Museo huomauttaa kuitenkin vanhan voimalaitoksen läheisyydessä sijaitsevan betonisen vesikourun rakennushistoriallisesta merkittävydestä [(mainittu myös ranta-asemakaavaan liittyvässä lausunnossa (D/1820/12.03.02.03/2021)] ja toivoo, että asia huomioidaan toimenpiteen edetessä. Museolla ei ole muuta huomautettavaa hankeeseen.

Lahden museot / Päijät-Hämeen alueellinen vastuumuseo

tutkimuspäällikkö Liisa Koskelainen

tutkija Sanni Vattulainen

tutkija, arkeologi Esko Tikkala

Tiedoksi: Museovirasto, Hämeen ELY-keskus, Sysmän kunta